

Forslag fra Høyre og Venstre

Sak 103/21

Fylkesbudsjett 2022-2025 Innlandet fylkeskommune

Forslag til vedtak:

1. Fylkestinget vedtar driftsbudsjettet for 2022 og planleggingsrammer for årene 2022-2025 iht. fylkeskommunedirektørens fremlagte budsjettskjemaer før vedtak av tilleggsproposisjon med de endringer som fremgår av tabellen under (mill. kroner):

DRIFTSBUDSJETT	2022	2023	2024	2025
Mill. kr.				
Offensiv for flere vgs-elever	5	5	5	5
Psykisk helse blant unge	10	10	10	10
Læringsfabrikken	1,8	1,8	0,9	
Klynger og nettverk for industrien	3	3	3	3
Biobasert næring	1,5	1,5		
Utvikling av helårsdestinasjoner	1	1	1	1
Kraftfulle destinasjonsselskaper	1	1	1	1
Nasjonalt senter for fjellredning	1,5	1,5	1,5	1,5
Styrking av frivilligheten	2	2	2	2
Utvikling og implementering av regional plan klima, energi og miljø	1	1	1	1
Utvikling av nye læringsmodeller	2	2	2	2
Bredbåndsutbygging	1,7	1,9	2,2	2,2
Økte rentekostnader	1,2	3,5	5,7	5,3
Økte avdrag		1	4	6,6
Disponering av salgsinntekt til redusert gjeld Fylkeshus 1		100		
Total	32,7	136,2	39,3	40,6
FINANSIERES SLIK:	2022	2023	2024	2025
Mill. kr.				
Økt ramme	-32,7	-32,7	-32,7	-32,7
Salg av Fylkeshus 2		-100		
Reduserte renteutgifter etter salg av Fylkeshus 2		-6	-6	-6
Total	-32,7	-138,7	-38,7	-38,7
Saldering	0,0	-2,5	0,6	1,9

2. Fylkestinget vedtar investeringsbudsjettet for 2022 og planleggingsrammer for årene 2022-2025 iht. fylkeskommunedirektørens fremlagte budsjettskjemaer med følgende endringer:

INVESTERINGSBUDSJETT (Finansieres ved låneopptak)	2022	2023	2024	2025
Mill. kr.				
Samferdsel	20	40	40	
Total	20	40	40	

3. Fylkeskommunedirektørens videre fordeling av fylkestingets vedtatte budsjetttrammer skal baseres på de mål, premisser og føringer som framgår av fylkesbudsjettet.
4. Det legges inn kr. 5 mill. årlig i økonomiplanperioden 2022-25 til arbeid for styrking av elevgrunnlaget i videregående skole rettet mot deltidsinnbyggere og utlandet. For budsjettåret 2022 skal midlene dekke oppstart med utgreiing, dokumentasjon og sammenstilling av eksisterende kunnskap og eventuelle eksisterende prosjekter samt forslag til egeninitierte tiltak for Innlandet fylkeskommune. Påfølgende år gjøres konkrete tiltak.
5. Innlandet fylkeskommune øker satsningen innenfor psykisk helse blant ungdom med 40 mill. kr. innenfor økonomiplanperioden – med kr. 10 mill. årlig.
6. I budsjettet for 2022 innarbeides samarbeidsavtale med Læringsfabrikken med helårsvirkning på kr 1,8 mill. for 2022 og 2023 og kr. 0,9 Mill for 2024. Fylkeskommunedirektøren bes fremlegge en sak om overføringsverdien og hvordan erfaringer fra Læringsfabrikken kan brukes i mulige tilsvarende etableringer for andre bransjer og i andre regioner.
7. Det settes av kr. 3 mill. årlig i ekstra midler til klynger og nettverk for industrien, for å følge opp strategien for FoUI og næringsutvikling med initiativ til at klynger og nettverk av industribedriftene i Innlandet kan utvikle samarbeidsarenaer for å utveksle kunnskap, metoder og erfaring.
8. Det settes av kr. 1,5 mill. i 2022 og 2023 for å styrke fylkets satsing på biobasert næring og for å følge opp mulighetene som uttrykkes i regjeringsplattformen og statsbudsjett for 2022, herunder etableringen av Bionova.
9. Det settes av kr. 1 mill. årlig i økonomiplanperioden til arbeidet med å styrke arbeidet med utvikling av helårsdestinasjoner, og støtte tiltak som kan gi arbeidsplasser og verdiskaping hele året.
10. Det settes av kr. 1 mill. årlig i økonomiplanperioden til arbeidet med å styrke utviklingen av kraftfulle destinasjonsselskaper i Innlandet, herunder en omforent løsning for destinasjonsselskapene i Gudbrandsdalen.
11. Nasjonalt senter for fjellredning skal etableres på Norsk fjellsenter i Lom iht. forprosjektet som ble støttet av Oppland fylkeskommune. Fylkeskommunen som regional utviklingsaktør bevilger årlig til arbeidet kr. 1,5 mill. i hele økonomiplanperioden.
12. Det settes av 2 mill. i 2022 og i påfølgende år i økonomiplanperioden til en søkbar ordning for å stimulere til økt aktivitet i frivillig sektor.
13. **Investeringsbudsjettet** for 2022 økes med kr. 20 mill. til helhetlig planlegging av fv 24 og fv 33. I økonomiplanen økes i 2023 med kr. 40 mill. til utbedringer/oppgraderinger og i 2024 med kr. 40 mill. til utbedringer/oppgraderinger iht. plan. Til sammen kr. 100 mill. i investeringer over 3 år som lånefinansieres. Renter og avdrag er ført i driftsbudsjettet med nedskrivningstid på 15 år.

Verbalforslag fra Høyre og Venstre

1. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren følge opp «Frivillighetens år» ved å prioritere tiltak for å stimulere frivillig sektor høyt innenfor rammeområde kultur.
2. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren komme tilbake med en sak for å styrke fylkets satsing på biobasert næring og for å følge opp mulighetene som uttrykkes i regjeringsplattformen og statsbudsjett for 2022.
3. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren iverksette en satsing for å utvikle nye teknologiske og klimavennlige løsninger og fortsatt automatisering i landbruket og kombinere industriell og landbruksfaglig kompetanse og kunnskap.
4. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren vurdere aktuelle prosjekter som styrker nasjonalparkenes rolle som besøksmål og bidragsyter for lokal verdiskaping innenfor rammene av vedtatt vern, forsvarlig bruk av besøksområder og hensyn til bl.a. villrein.
5. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren fremlegge en sak om overføringsverdien og hvordan erfaringer fra Læringsfabrikken kan brukes i mulige tilsvarende etableringer for andre bransjer og i andre regioner.
6. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren komme tilbake med en sak for å styrke Innlandets synlighet og promotere Innlandets muligheter rettet mot nasjonale og internasjonale premissgivere og beslutningstakere, som ledd i arbeidet for å stimulere til bosetting og styrke næringsliv, reiseliv og kompetanse-/kunnskapsmiljøene i fylket.
7. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren gjennom dialog og tildelingsbrev til fylkeskommunenes utdanningstilbud, inklusiv Fagskolen Innlandet, peke på viktigheten av utvikling av landbruksteknologi, da dette bidrar til betydelige gevinster for både bonden, norske forbrukere, miljøet, dyrevelferden og matvaresikkerheten, og slik forsterke landbrukets allerede offensive satsing.
8. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren arbeide for økt bruk av biokull som et jordforbedringsmiddel som kan lagre CO₂, binde vann og hindre tørke, gi bedre jordstruktur, mindre næringslekkasje, rikere mikroliv i jorda og gi større avlinger.
9. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren støtte etableringen av Nasjonalt senter for fjellredning på Norsk Fjellsenter i Lom, og stille ressurser til rådighet som en videreføring av forprosjektet og realisering iht. sluttrapporten for dette.
10. Fylkeskommunedirektøren bes legge frem en sak om hvordan Innlandet fylkeskommune sammen med østre Viken som regionale næringsutviklingsaktører kan synliggjøre utfordringer og løsningsmuligheter knyttet til nasjonal avgiftspolitik og hvordan denne påvirker handelslekkasje til Sverige og lokal nærings- og samfunnsutvikling generelt.
11. Fylkestinget ønsker at fylkeskommunen skal stille strenge miljøkrav ved innkjøp av varer og tjenester.

12. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren innarbeide retningslinjer som sikrer at det legges til rette for mer bruk av trevirke i fylkeskommunale bygg og andre konstruksjoner som broer etc. der dette er mulig og økonomisk konkurransedyktig
 13. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren gjennom utforming av anbud sikre økt bruk av biodrivstoff i Innlandet i de tilfeller det er mulig.
 14. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren tilrettelegge for økt gjenvinning av plast og hindre utslipp av mikroplast i vassdrag.
 15. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren prioritere transport av tømmer og ferdigvarer ved å oppgradere broer og styrke kapasiteten på vei og jernbane, for å realisere de store mulighetene Innlandet har for verdiskaping og nye arbeidsplasser knyttet til større satsing på biobasert næringsutvikling og for å styrke konkurransekraften for skognæringen.
 16. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren styrke Innlandet som helårlig reisemål og øke sysselsettingen ved satsing på produktutvikling og markedsføring i samarbeid mellom Innovasjon Norge og reiselivsbedriftene. Innlandet er et fantastisk reisemål og reiselivet er viktig for å opprettholde bosetting og lokal verdiskaping i Innlandet, men korte turistsejlinger kan være en belastning for naturen.
 17. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren sørge for at Innlandet fylkeskommune som regional utviklingsaktør, med ansvar for regionale utviklingsmidler, gjør en kraftinnsats for å stimulere både private og offentlige bedrifter til å endre arbeidsuken slik at den er tilpasset når brukertallet er størst. Dette arbeidet må gjøres i samarbeid med kommunene. FoU-institusjonene i Fjell-Forsk-Nett må drive følgeforskning.
 18. Fylkestinget ber fylkeskommunedirektøren etablere et 4-årig prosjekt 2022-25 for kartlegging av muligheter og etterfølgende tiltak for å hente elever til videregående skoler på to fronter:
 1. Det forskes på muligheten for å tiltrekke seg ungdommer blant fritidsboligeierne. Disse kontaktes med spørsmål om muligheten for at husstandens ungdommer kan tenke seg å ta videregående skole i Innlandet og hvilke forhold som vil gjøre det attraktivt å tenke seg dette – studietilbud, boalternativ (for de som ikke vil bo på hytta) og andre sosiale forhold.
 2. Det forskes på muligheten for å tiltrekke seg ungdommer fra det nære utlandet. Er det gjort den typen tiltak fra andre regioner og i tilfelle hva har vært resultatet og kritiske suksessfaktorer. Det foreslås et egeninitiert prosjekt for Innlandet for å tiltrekke seg utenlandsk ungdom.
- HInn og Fjell-Forsk-Nett gjør grunnleggende forskning som basis for offensive tiltak.

En økonomiplan for bærekraftig utvikling og drift

Høyre og Venstres forslag til budsjett og økonomiplan 2022-2025 tar utgangspunkt i rådmannens fremlagte forslag og balanserer i hovedsak i løpet av fireårsperioden i tråd med innstillingen og bruk av ressurser Innlandet tildeles i tilleggsproposisjon fremlagt av regjeringen 8.11.2021, stort kr. 32,7 mill.

Innlandet er et stort fylke med byer, tettsteder, og små bygdesamfunn. Fra flatbygdene i det sentrale østlandsområdet, til skog og fjell i distriktene, preges fylket av store variasjoner i både utfordringer og muligheter. Deler av fylket kjennetegnes av urbant byliv og høyteknologisk industrinæring. I andre deler farges hverdagen av naturen som næringsgrunnlag med jord- og skogbruk, foredlingsbedrifter, reiseliv og turisme. Vi er et fylke med stort mangfold, spennvidde og potensial.

Befolkningsutviklingen i Innlandet varierer. Områder med nærhet til Oslo opplever vekst, mens store deler av fylket har utfordringer med synkende folketall og økende gjennomsnittsalder. Ulikt næringsgrunnlaget, naturgitte forutsetninger, og forskjellig demografisk utvikling, krever ulike politiske løsninger i ulike deler av fylket.

Størrelsen og mangfoldet er vår styrke. Høyre og Venstre mener det viktigste fylkeskommunen kan gjøre for å utløse vekstpotensialet, er å sikre gode og forutsigbare rammevilkår. Vi må føre en politikk som lar byene våre tiltrekke seg vekst og hevde seg i konkurransen med andre byer i det sentrale østlandsområdet.

Fylkeskommunen skal sikre at befolkningen i Innlandet tilbys den utdanningen arbeids- og næringslivet har behov for. Fremtidens Innlandinger vil konkurrere i et globalt utdannings- og arbeidsmarked. Det er vårt ansvar å sørge for at deres opplæring til enhver tid er konkurransedyktig og holder et kvalitativt høyt nivå. Innlandets geografi og demografi gir unike utfordringer som må løses for å sikre et godt og likeverdig tilbud i alle deler av fylket.

Fylkeskommunen bør konsentrere sin virksomhet om sine kjerneoppgaver og de oppgavene som krever en regional forvaltnings- og utviklingsaktør - på tvers av flere kommuner. Det er viktig at fylkeskommunen bidrar til å styrke og stimulere til private initiativ og tiltakslyst. Vi skal respektere kommunale vedtak i plansammenheng, og kun unntaksvis gripe inn med innsigelse dersom vesentlige nasjonale og regionale interesser står på spill. For å bidra til utvikling i hele Innlandet bør fylkeskommunen bidra til at fjellområder og utmarksressurser i større grad forvaltes av kommunene.

Som regional utviklingsaktør bør fylkeskommunen fokusere på den største grunnleggende utfordring – demografien. Utviklingen i antall faste heltidsinnbyggere har over mange tiår vært negativ. Samtidig har den grønne boligstrukturen – fritidsboligeierne, også kalt deltidsinnbyggere – økt kraftig over samme perioden. De muligheter denne tilgangen på humankapital gir er i alt for liten grad synliggjort til tross for at Innlandet har noen av de fremste samfunnsforskningsmiljøer på området.

Framtidsrettet organisasjon med god drift

Høyre og Venstre vil ha en framtidsrettet og effektiv organisasjon i fylkeskommunen, slik at skattebetalernes penger brukes på en best mulig måte til det beste for hver enkelt innbygger. Høyre og Venstre vil benytte mulighetene som et sammenslått Innlandet gir til å sikre mer effektiv utnyttelse av fylkeskommunens ressurser og sikre bedre tjenester.

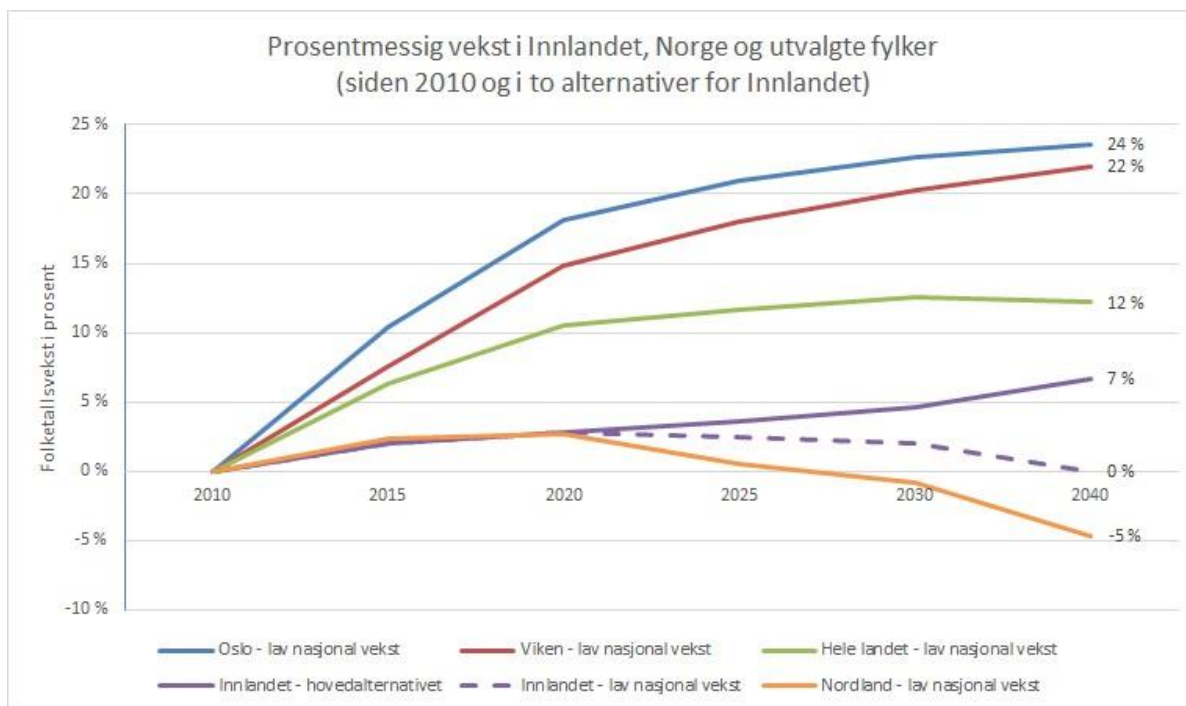
En sammenslått fylkeskommune gir stort rom for å omstrukturere organisasjonen og disponere menneskelige ressurser på en mer effektiv måte. Samtidig åpner digitalisering i offentlig sektor for nye muligheter å organisere seg på. Høyre og Venstre mener en av målsettingene med den nye fylkeskommunen i Innlandet må være at det skal brukes mindre penger på administrasjon for å frigjøre

mer ressurser til fylkesveier, videregående skole og den offentlige tjenesteproduksjonen som fylkeskommunen har ansvaret for.

Også 2021 har vært et krevende år for alle. Fylkeskommunens ansatte har vist stor endringsvilje og omstillingsevne. Det lover godt for kommende år med videreføring og forbedring av løsninger og arbeidsmåter som er effektive og klimavennlige. Fylkesadministrasjonen har allerede tilpasset seg den nye «hybridkontor-modellen» ved dimensjonering av nye lokaliteter på fylkeshuset.

Økonomiplanperiode – og kunnskapsbasert politikktutvikling

Innlandet fylkeskommune opererer som de fleste fylker med en 4-årig økonomiplan. For å gjøre gode, langsiktige og ansvarlige vedtak i budsjett- og økonomiplanarbeidet, foreslår Høyre og Venstre i tillegg å utarbeide 15-årige framtidsscenarioer. Disse skal skissere planer for ansvarlig drift og investering basert på ulike scenarier for samfunnsutvikling i fylkets regioner. De viktigste parametere skal være utvikling i demografi og næringsutvikling. Scenariene må beskrive hvordan det enkelte scenario vil påvirke økonomiplanen i et 15-årsperspektiv. Altså at man lager kalkulasjoner med basis i ulike befolkningsframskrivninger og framskrivninger på utvikling i næringslivet.

Høyre og Venstre støtter satsingen på det nye prosjektet «Innlandsstatistikk» som vil bli presentert på nyåret under Agenda Innlandet. Innlandsstatistikken vil gi ny og oppdatert kunnskap og statistikk på områder som demografi, arbeidsliv og næringsliv, samferdsel, folkehelse, utdanning, klima/miljø og kommunal planlegging. Dette vil øke kunnskapsgrunnlaget for beslutningstakere i Innlandet og slik danne grunnlag for kunnskapsbasert politikktutvikling.

Regionale utviklingsmidler

En bærekraftig region har en balansert befolkningssammensetning og forvalter menneskelige ressurser og naturressurser for utvikling og verdiskaping nå og i framtiden. Dette vil legge til rette for å holde på hovedtrekkene i bosettingsmønsteret.

Innlandets største utfordring er fallende folketall og stigende gjennomsnittsalder i befolkningen. 36 av våre 46 kommuner - hele 78 prosent - tilhører kategori 4, 5 og 6 på SSB sin sentralitetsindeks og defineres som distriktskommuner. Det gir utfordringer for hele fylket, også de 9 kommuner i sentralitetskategori 3.

I NOU 2020:12 «Næringslivets betydning for bærekraftige og levende lokalsamfunn» fastslås det at største utfordring for næringslivet er tilgang på folk med rett kompetanse i distriktene. Sentralisering er en megatrend som må motvirkes med aktiv politikk. Bostedsattraktivitet er et nøkkelord for at ungdommen skal velge å bo i distriktet. Innlandet har mulighet for i mye større grad å utvikle de kvalitetene ungdommen etterspør –urbane kvaliteter og et rikt kulturliv, kombinert med nærhet til natur og rimeligere kostnadsnivå.

Det handler om å utvikle regionale kraftsentre – småbyer - med den infrastruktur og de tjenester som krever et samfunn av en viss størrelse å inneha. Regjeringen Solberg utarbeidet to strategier som er viktige for Innlandet: En strategi for småbyer og en egen strategi for fjellregionen og innlandet. Begge disse strategier ble lagt frem våren 2021 og det var bredt engasjement og mange gode høringsinnspill, også fra Innlandet fylkeskommunene. Hurdalsplattformen åpner opp for videre arbeid med NOU-ene fra både Distriktsnæringsutvalget (NOU 2020: 12 Næringslivets betydning for levende og bærekraftige lokalsamfunn) og Demografi-utvalget (NOU 2020: 15 Det handler om Norge).

For kommuner og fylker i distrikts-Norge er samfunnsutviklerrollen spesielt viktig. Lokalt og regionalt endringsarbeid er krevende. Innlandet fylkeskommune som regional utvikler må derfor være motivator, koordinator og drivkraft for regionene i fylket for å få disse til å jobbe med bostedsattraktivitet, småbyutvikling og generell samfunnsutvikling basert på regionens forutsetninger.

Fylkeskommunens arbeid og rammeverket for fordeling av regionale utviklingsmidler må avspeile dette arbeidet i alle sammenhenger.

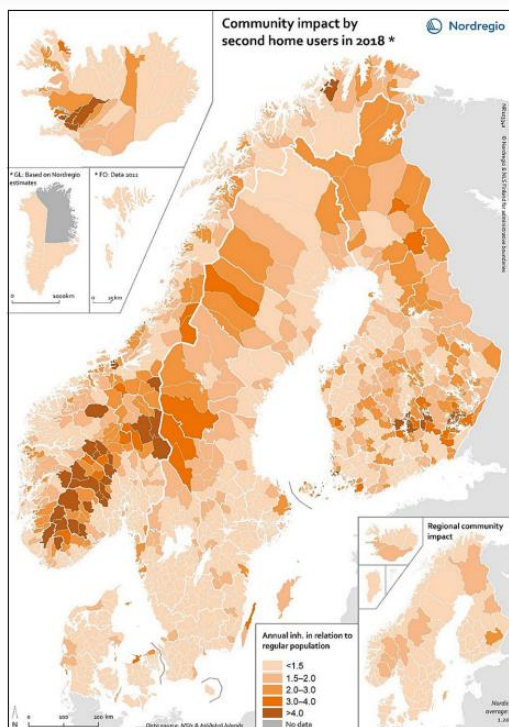
Offensiv for økt tilgang på elever til videregående opplæring i Innlandet.

Fylkeskommunedirektøren skriver i sitt budsjettforslag at «*Innlandet fylkeskommune har hatt fallende nivå på frie inntekter fra staten de siste årene. Dette skyldes for det første den demografiske sammensetningen i Innlandet. Det har vært lavere befolkningsvekst her sammenlignet med resten av landet. Det er også lavere antall 16-18-åringer i Innlandet enn i landet for øvrig*».

De demografiske utfordringer beskrives i alle sammenhenger som Innlandets absolutt største utfordring. Antall heltidsfastboende er synkende, og Innlandet har landets største andel eldre i forhold til yngre innbyggere. Det gir store utfordringer på rekruttering til videregående skoler og kompetansmiljøer både innen næringsliv, innovasjonsmiljøer og akademia. Hele Norge konkurrerer om å tiltrekke seg

elever og studerende fra en samlet innenlands ungdomspopulasjon med utilstrekkelig antall hoder til å fylle behovene som utdanningsinstitusjoner og næringsliv etterspør.

Innlandet er rikt på naturressurser og har noen av landets mest attraktive rammer for bosetning. Avstanden til folkerike regioner gjør derfor også Innlandet til Norges største region for fritidsboliger – og dermed en region for mange faste deltidsinnbyggere. Med hele 90.000 fritidsboliger er hver tredje bolig i Innlandet en fritidsbolig.

Figur 2.4 Antallet potensielle årsinnbyggere i forhold til antall registrerte innbyggere. Kommuner i Norden (2018)

Kilde: Nordregio at www.nordregio.org. (Eeva Turunen og Gustaf Norlén).

I NOU 2020:15 «Det handler om Norge» skriver demografiutvalget:
«Analysene av bosettingsmønsteret baserer seg på Folkeregisterets opplysninger om hvor folk bor. Folk tilbringer imidlertid en større del av tiden sin i rurale områder enn innbyggertallene skulle tilsi. Den økende byggingen av hytter og økt bruk av fritidsboliger i helger og ferier av bybefolkningen er sett på som en sterk moturbaniseringsprosess. Det er i dag om lag en fjerdedel av husholdningene i Norge som eier en fritidsbolig. Samtidig har nær halvparten av befolkningen tilgang til en fritidsbolig. Fritidsboligene eies i stor grad av familier i og rundt de store byene. I de 77 kommunene som utgjør fjellområdene i Sør-Norge, eies 78 prosent av fritidsboligene av personer som bor utenfor disse kommunene, hovedsakelig i storbyregionene».

Fylkeskommunen som regional utvikler må i større grad forsøke å løse de demografiske utfordringer ved å nyttiggjøre seg de åpenbare ressursene som ved nytt tankesett kan utgjøre muligheter for større tilgang på humankapital. Alle muligheter for økt tilgang av elever til videregående skoler bør sonderes, og det bør tenkes bredt og kreativt. Innlandet Høyre og Venstre foreslår å etablere et 4-årig prosjekt 2022-2025 der det første året legges inni budsjett midler til kartlegging av muligheter for å hente elever til videregående på to fronter:

- Det forskes på muligheten for å tiltrekke seg ungdommer blant fritidsboligeierne. Disse kontaktes med spørsmål om muligheten for at husstandens ungdommer kan tenke seg å ta videregående skole i Innlandet og hvilke forhold som vil gjøre det attraktivt å tenke seg dette – studietilbud, boalternativ (for de som ikke vil bo på hytta) og andre sosiale forhold.
- Det forskes på muligheten for å tiltrekke seg ungdommer – gjerne med familie – fra utlandet. Er det gjort den typen tiltak fra andre regioner – i tilfelle hva har vært resultatet og kritiske

suksessfaktorer? Kan det tenkes egeninitiert prosjekt for Innlandet for å tiltrekke seg utenlandsk ungdom? Hvilke land er aktuelle for et slikt fremstøt?

Det legges inn kr. 5 mill. til prosjektet årlig i økonomiplanperioden 2022-25. For budsjettåret 2022 skal midlene dekke oppstart med utgreiing, dokumentasjon og sammenstilling av eksisterende kunnskap og eventuelle prosjekter samt forslag til egeninitierte tiltak for Innlandet fylkeskommune. Påfølgende år gjøres konkrete tiltak. Finansiering dekkes ved bruk av økte frie inntekter som tilfaller Innlandet fylkeskommune i regjeringens tilleggsproposisjon.

Offensiv satsning på tilbud til ungdom som sliter med psykisk helse

I snart to år har vi levd med en Koronapandemi som har påvirket hele samfunnet. Næringslivet har på mange områder hatt store utfordringer med sviktende marked spesielt innenfor restaurant og reiseliv. Kultursektoren har hatt store tap med avlyste arrangementer, konserter og utstillinger. Staten og fylkeskommunen har i noen grad klart å kompensere disse økonomiske tapene og vi som nasjon har kommet relativt bra ut av utfordringene så langt.

Gjennom hele pandemiperioden har vi vært klar over at en hel ungdomsgruppe har mistet to år av sin «normale» ungdomstid. Ungdomstiden er kanskje den perioden i livet at sosial kontakt og samhandling har størst betydning for livskvaliteten både på kort og lang sikt. Det er nå avgjørende at Innlandet fylkeskommune tar et krafttak innenfor psykisk helse blant ungdom. Som skoleeier i videregående skole har fylkeskommunen et ansvar for fylkets ungdom i en sårbar periode i livet. Fylkeskommunen har lenge hatt søkelys på psykisk helse og det er lagt et godt grunnlag for i nylig vedtatt Handlingsplan for psykisk helse.

Det bør legges mer vekt på å avdekke ungdoms psykiske utfordringer gjennom IKO modellen. Det er fortsatt mange som sliter med dysleksi, dyskalkuli, ADHD, ADD, spiseforstyrrelser, rusmisbruk mobbing og andre psykiske lidelser. Det er svært viktig at ungdommenes nærpå personer kjenner symptomene, slik at de som sliter får kyndig hjelp. Spesielt blant guttene finner vi en dominans i statistikken for selvmord, vold, kriminalitet, rus, frafall i VGS og trafikkulykker. Dette gir en spesiell begrunnelse for å følge nøye med utviklingen blant guttene.

I tillegg til det som ligger innenfor den vedtatte Handlingsplan for psykisk helse mener vi det vil være behov for å styrke innsatsen med pedagogiske resurser for de elevene som sliter med skolefagene. Det vil være bra å støtte tiltak, for ungdom, som settes i gang lokalt. Et godt eksempel er Ung i Valdres som ble startet som et samarbeid mellom Valdres Natur og Kulturpark og Oppland fylkeskommune med base på Valdres VGS. Satsingen er tenkt videreført i Innlandet som et kulturtiltak, men vi mener det er for snevert å se det som et kulturtilbud. Ung i Innlandet er en glimrende plattform for forebyggende psykisk og psykososialt arbeid.

Det kan også være aktuelt at midlene disponeres til sommerskole eller annen ekstraundervisning for å styrke de av elevene som har utfordringer innenfor enkelte fag.

Høyre og Venstre mener tiden nå er inne for å øke styrken i å arbeide for en god psykisk helse hos ungdom i Innlandet. Pandemien har hatt en stor negativ effekt hos våre ungdommer. Samfunnet rundt oss er i sterk endring med urbanisering og utstrakt bruk av sosiale medier. Det er grunn til å merke seg

utdrag fra artikkelen publisert mai 2015 i tidsskrift for Norsk legeforening av Tor Atle Rosness om selvmord blant ungdom på landet.

«For amerikansk ungdom er selvmordsratene høyere på landet enn i byer og tettbebygde strøk. Forskjellen ser ut til å øke. I en landsdekkende studie i USA ble det i perioden 1996 – 2010 registrert rundt 66 600 selvmord hos ungdom i alderen 10 – 24 år (1). Selvmordsraten var dobbelt så høy i rurale strøk som i urbane strøk for både gutter (hhv. 19,9 og 10,3 selvmord per 100 000) og jenter (hhv. 4,4 og 2,4 per 100 000). Forskjellen økte over tid. Og det ble vanligere med henging og andre kvelningsmetoder, mens bruk av våpen gikk ned.

– Denne studien viser at det er en sammenheng mellom bosted og selvmord hos ungdom i USA, men den kan ikke si sikkert at det å leve i rurale områder gir økt risiko for selvmord, påpeker Lars Lien, som er leder for Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse, Sykehuset Innlandet, og professor ved Høgskolen i Hedmark. – Det kan snarere være andre risikofaktorer som Sam varierer med grad av urbanisering, slik som tilgjengelighet til behandling og oppfølging av psykisk sykdom, sier han.

– Studien kan ha relevans også for Norge på grunn av økende fraflytting fra landsbygda og økende urbanisering. Det gir færre jobber og dårligere sosiale nettverk for dem som blir igjen i bygda».

Det er bevilget 10 millioner kroner som en engangssum for implementering av den nylig vedtatte Handlingsplan for psykisk helse. I Høyre og Venstre er vi opptatt av at dette er et arbeid som må foregå kontinuerlig og legges inn i den årlige rammen.

Regjeringen Solberg foreslår i statsbudsjettet en realvekst i frie inntekter til fylkeskommunene på 400 millioner. Av dette skal 25 mill. gå til tiltak for barn og unges psykiske helse, herunder psykisk helse i videregående skoler. Av denne veksten tilfaller 1,8 mill. kroner Innlandet fylkeskommune.

Dette bør være et sterkt signal om å prioritere unges psykiske helse.

Høyre og Venstre mener Handlingsplan for psykisk helse er en god plan for organisering av innsatsen, men det er behov for mer ressurser, slik at satsningen får et større omfang. Vi ønsker derfor å øke satsningen innenfor psykisk helse blant ungdom med 40 mill. kr. innenfor økonomiplanperioden. Dette finansieres fra den fra regjeringen økte årlige rammen for frie inntekter på kr. 32,7 mill.

Elev- og lærlingombudet

Elev- og lærlingombudet er en naturlig forlengelse av elevtjenesten, og jobber bredt med alle saker som berører elever og lærlingers situasjon. Høyre og Venstre ønsker å videreføre Elev- og lærlingombudets virksomhet på nivå som i 2021 etter budsjettrevisjonen i april. Fylkeskommunedirektøren har lagt inn en styrking sammenlignet med opprinnelig budsjett for 2021, men dette innebærer i realiteten en reduksjon på kr. 0,15 mill.

Høyre og Venstre vil styrke Elev- og lærlingombudet med ytterligere kr. 0,15 mill årlig, dekket innenfor satsingen på psykisk helse.

Videregående opplæring

Innlandet har et bredt tilbud innen fagskole-, høyskole- og universitetsutdannelse. Forskning viser at opp mot 70% av studentene blir boende der de tar sin utdanning. Det er derfor viktig at Innlandet fylkeskommune ser sammenhengen mellom arbeids- og næringslivets behov, det totale tilbudet i videregående opplæring og tilbudet innen høyskole- og universitetssektoren. Oppdaterte løp av høy kvalitet i videregående skole som gir mulighet til læreplass eller videre studier i hjemfylket vil vi øke Innlandets attraktivitet.

Videregående opplæring er fylkeskommunens største oppgave. Skoletilbudet må dimensjoneres etter samfunnets og arbeidslivets behov, slik at det finnes jobber i enden av et utdanningsløp. Like viktig er det at vi sikrer arbeidslivet i hele fylket tilgang på arbeidskraft det er behov for. En konsekvens av dette er at vi må tilby utdanning der det finnes læreplasser, selv om tilbud og etterspørsel ikke er stor nok til å etablere skoleklasser.

Kravet til økt spesialisering i kombinasjon med mindre ungdomskull utfordrer den tradisjonelle måten å gi videregående opplæring på. Det haster å finne gode alternative modeller for opplæringsløp, som sikrer at flest mulig kan få et opplæringstilbud nær hjemstedet.

Høyre og Venstre mener 2+2 modellen fortsatt skal være hovedmodellen for yrkesfagene der det er mulig, men det må utarbeides alternative modeller for opplæring i bedrift som både er faglig forsvarlig og økonomisk bærekraftige. Dette må gjøres i fellesskap med opplæringskontor og partene i arbeidslivet.

Elevtallsnedgangen i videregående opplæring er mest merkbar innen yrkesfagene, men vil også i økende grad utfordre bredden innen de studieforbereende fagene. Skolestrukturen i Innlandet er tilpasset et elevtall vi kanskje aldri kommer tilbake til. Ny teknologi og pedagogikk må tas i bruk, og det må vurderes nye måter å organisere undervisningen på, for eksempel i samarbeid med kommunene.

Alle nye opplæringsmodeller må sikre et likeverdig utdanningstilbud. Det settes av kr. 8 mill. til dette arbeidet i planperioden for å sikre fremdrift. Det forventes at tiltak iverksettes etter hvert som de er klare.

Dagens skolestruktur er ikke bærekraftig. Vi bruker for mye penger på drift framfor kvalitet i tilbudet til elevene. Hele strukturen i videregående opplæring må gjennomgås, både med tanke på antall skolesteder, men også med en plan for hvilke linjer som skal tilbys hvor. Dagens tilbudsstruktur er hovedsakelig styrt av elevenes etterspørsel. Høyre og Venstre mener at tilbudet også i framtida bør være styrt av elevenes preferanser, men vil påpeke at denne modellen ikke nødvendigvis er sammenfallende med samfunnets behov for arbeidskraft eller fylkets strategiske satsinger.

Noen regioner peker seg ut som naturlige steder å starte arbeidet med å redusere antall skolesteder, det er Lillehammerregionen, Gjøvikregionen, Kongsvingerregionen og Nord-Gudbrandsdalen. I tillegg må det vurderes om tilbudet innen naturbruk i gamle Hedmark skal samles på færre steder enn i dag, slik man har gjort på Lena-Valle videregående. Det er naturlig at slike prosesser tar noe tid, men med den dramatiske reduksjonen i elevtallet og med den kunnskapen vi har, har vi ingen tid å miste. Omstillingene må tas før de tvinger seg fram, og mens vi enda kan finne gode alternativer.

De tre årene elevene går i videregående skole er viktige og de er krevende år i et ungt menneskes liv. I tillegg til god kvalitet i undervisning og synlige og tydelige skoleledere, er elevtjenesten særdeles viktig. Et krafttak for forebyggende arbeid innen psykisk helse for unge må komme i tillegg til, ikke i stedet for elevtjenesten. Høyre og Venstre vil at:

- I budsjettet for 2022 innarbeides samarbeidsavtale med Læringsfabrikken med helårsvirkning på kr 1,8 mill. for 2022 og 2023 og kr. 0,9 Mill for 2024.
- Fylkeskommunedirektøren bes fremlegge en sak om overføringsverdien og hvordan kan erfaringer fra Læringsfabrikken brukes i mulige tilsvarende etableringer for andre bransjer og i andre regioner.
- Fylkeskommunedirektøren bes lage en sak til fylkestinget som belyser i hvilken grad det er samsvar mellom tilbudsstrukturen og samfunnets behov for kompetanse og arbeidskraft og fylkets strategiske satsinger.

Voksnes læring

Etter regionreformen har fylkeskommunen fått et økt og helhetlig ansvar for å bidra til at kompetansebehovet i fylket dekkes. Mangel på kvalifisert arbeidskraft er en av våre største utfordringer fremover.

Økt inkludering av de som av ulike årsaker står utenfor arbeidslivet i dag er en av løsningene. Mange voksne som er i arbeid trenger også mer opplæring for å sikre sin tilknytning til arbeidslivet, enten det er behov for grunnleggende kompetanse, fagbrev eller høyere utdanning.

Livslang læring handler om å hindre at voksne i arbeidsfør alder havner utenfor arbeidslivet, og samtidig sikre samfunnet kvalifisert arbeidskraft det er stort behov for. Det er viktig å tilby et bredt utvalg av desentraliserte studier gjennom samarbeid med utdanningsinstitusjoner i og utenfor Innlandet, samtidig som det er viktig å tilrettelegge for etter- og videreutdanning i kombinasjon med jobb og familieliv.

Digital teknologi og individtilpasset opplæring senker terskelen for å delta i etter- og videreutdanning. Voksnes læring i Innlandet sitter på spisskompetanse innen tilpasset opplæring det er viktig å videreutvikle.

For å styrke tilbudet innen etter- og videreutdanning i Innlandet er det ønskelig å stimulere til utvikling av flere tilbud ved Fagskolen i Innlandet og at flere regioner kan samarbeide med fagskolen i utvikling av lokale og regionale tilbud. I utviklingen av slike tilbud er også samarbeidet med bedrifter og lokalt arbeidsliv viktig.

Innlandet fylkeskommune må også påvirke til at Høyskolen for yrkesfag utvider sitt tilbud med fag som er av betydning for næringslivet i Innlandet.

Samferdsel

God kommunikasjon er avgjørende for utviklingen av Innlandet. Det sørger for at folk kommer inn og varer kommer ut. Innlandet er det eneste fylket uten kyst og har dermed en avstandsulempe som gjør at samferdselsårene får stor betydning for vår mobilitet og konkurransekraft. Høyre og Venstre vil føre en areal- og transportpolitikk som gir grunnlag for bedre kommunikasjon, styrket næringsutvikling og målrettet utvikling av byer og tettsteder.

For store deler av næringslivet er gode samferdselsløsninger en forutsetning for lønnsom drift og for å skape nye arbeidsplasser. God samferdselspolitikk er god næringspolitikk og bidrar til næringsutvikling.

Nye Veier AS planlegger, bygger, drifter og vedlikeholder trafikksikre hovedveier. De har vist at man både kan redusere reisetid, knytte bo- og arbeidsregioner bedre sammen og sørge for færre drepte og hardt skadde i trafikken. Dette har de gjort i kombinasjon med hurtigere utbygging og lavere kostnader enn det som har vært standarden tidligere. Innlandet fylkeskommune bør ta lærdom av erfaringene fra Nye Veier AS i fremtidige utbyggings- og vedlikeholdsprosjekter.

Innlandet er Norges største fylkeskommunale vegeier med nesten 7000 km fylkesveg. Vi har et svært stort vedlikeholdsetterslep, samtidig som fylkesvegene er de vegene som har høyest risiko for ulykker og skader.

Vi vil prioritere de fylkesveiene som har størst trafikk og/eller som har regional funksjon. I dette ligger også en plan om en noe større investering i oppgradering, ikke bare vedlikehold av eksisterende standard, av noen av de viktigste fylkesveiene, herunder blant annet fv. 24 og fv. 33.

Det er nødvendig å stanse økningen i vedlikeholdsetterslepet og på enkelte stekninger er det nødvendig å planlegge nye parseller til erstatning av dagens trase. Høyre og Venstre vil derfor øke investeringene i fylkesveinettet med kr. 100 mill. over økonomiplanperioden. Økningen finansieres ved låneopptak.

- For 2022 settes det av kr. 20 mill. til helhetlig planlegging av fv. 24 og fv. 33.
- For 2023 og 2024 settes det av kr. 40 mill. hvert år til utbedringer/oppgraderinger iht plan.

Dagens kollektivtransport er sårbar for endringer i markedet, det er dyrt og gir et dårlig tilbud i store deler av fylket. I store deler av Innlandet er trafikkgrunnlaget begrenset, og det er behov for å tenke nytt og andreledes for å tilby innbyggerne bedre løsninger.

Høyre og Venstre mener at Innlandet må legge til rette for nye former for felles transport, og være en pådriver i omstillingen fra dagens kollektivtrafikk til morgendagens mobilitetsløsninger. Det finnes allerede gode eksempler på kreative og vellykkede transporttilbud som tar i bruk nye samarbeidskonstellasjoner, ny teknologi eller begge deler for å imøtekomme innbyggernes transportbehov.

I deler av fylket der trafikkgrunnlaget for kollektivtransport er lavt ønsker Høyre og Venstre at fylkeskommunen tar initiativ til å prøve ut nye former for samkjøring og bestilling av transport. En løsning kan være å gi dispensasjon for løyve for persontransport og legge til rette for samkjøring gjennom digital bestilling og avtale om transport mellom privatpersoner.

Næringsutvikling

Høyre og Venstres budsjettforslag innebærer en næringspolitikk som gir rom for å utnytte fylkets sterke teknologi- og kompetansemiljøer og industrielle lokomotiver som grunnlag for økt verdiskaping. Høyre og Venstre vil styrke fylkeskommunens satsing på innovasjon, nyskaping og vekst. Vi vil bruke kunnskap, teknologi og fylkets naturgitte forutsetninger innen jord og skog for at Innlandet skal ta nasjonalt lederskap, og få frem flere bedrifter med internasjonal konkurransekraft.

Næringslivet i Innlandet har vært gjennom en krevende periode med nedstengning og omsetningsfall. Vi ser fortsatt eksempler på at vi er inne i en tid med stor usikkerhet, og hvor enkelt dette påvirker bedrifter og ansatte.

Det er derfor av stor betydning at Innlandet fylkeskommune legger til grunn en næringslivspolitik som bidrar til å styrke eksisterende bedrifter og ha et økonomisk handlingsrom for å kunne iverksette ekstraordinære tiltak når det er nødvendig.

Uavhengig av pandemien møter næringslivet i Innlandet store krav til omstillinger og økende konkurranse fra utlandet. Innlandets næringsstruktur gjør behovet for omstilling særlig aktuelt.

For Innlandet må det være høyt prioritert å sørge for at næringslivet kan øke verdiskapingen og skape flere arbeidsplasser. Vår næringspolitikk må bidra til å utvikle mer komplette verdikjeder basert på teknologi, kunnskap og regionalt ressursgrunnlag.

Omstillingen må sikre at vi i fremtiden har et mer bærekraftig næringsliv, både med tanke på økonomi og i klima- og miljøsammenheng.

Høyre og Venstre vil prioritere tiltak som styrker samhandling og samarbeid, med deling av kunnskap og erfaringer, og som bidrar til at næringslivet er bedre rustet til å skulle møte internasjonal konkurranse. Utviklingen av sterke klynger og bedriftsnettverk er mer avgjørende enn tidligere, og dette må avspeiles i arbeidet og med prioriteringer av ulike støtteordninger.

For å kunne ta en nasjonal posisjon som en ledende region innen biobasert næring vil Høyre og Venstre prioritere arbeidet med å posisjonere Innlandet på dette området. Høyre og Venstre mener at Innlandet må følge opp de mulighetene som uttrykkes i regjeringsplattformen og statsbudsjett for 2022.

For Innlandets del er det også viktig å ha fokus på «den grønne bosetningen» - altså deltidsinnbyggerne. I store deler av Innlandet har kommunene svikt i kunde- og klientgrunnlag så vel i privat som offentlig sektor fordi vi i stor grad er innrettet etter «vanlig» arbeidsukestruktur. Dersom vi klarer å tenke nytt omkring arbeidsukens dager, og i større grad gjør varer og tjenester tilgjengelig når brukertallet er absolutt størst – det vil si i helger, ovalhelger og ferier – vil brukergrunnlaget kunne styrkes betraktelig til beste for både fastboende og for deltidsinnbyggernes primærboligkommune som vil kunne oppleve redusert press på sine tjenester. Deltidsinnbyggerne vil kunne bruke både private og offentlige tjenester – eksempelvis tannlege og frisør - når de oppholder seg på hytta og har bedre anledning enn i den «vanlige hverdagen». Innlandet fylkeskommune bør som regional utviklingsaktør og med ansvar for regionale utviklingsmidler gjøre en kraftinnsats for å stimulere både private og offentlige bedrifter til å endre arbeidsuken slik at den er tilpasset når brukertallet er størst. Dette arbeidet må gjøres i samarbeid med kommunene. FoU-institusjonene – Fjell-Forsk-Nett – må drive følgeforskning.

Høyre og Venstre foreslår å:

- Sette av kr. 3 mill. årlig i ekstra midler til klynger og nettverk for industrien, for å følge opp strategien for FoUI og næringsutvikling med initiativ til at klynger og nettverk av industribedriftene i Innlandet kan utvikle samarbeidsarenaer for å utveksle kunnskap, metoder og erfaring.
- Sette av kr. 1,5 mill. i 2022 og 2023 for å styrke fylkets satsing på biobasert næring og for å følge opp mulighetene som uttrykkes i regjeringsplattformen og statsbudsjett for 2022, herunder etableringen av Bionova.
- Sette av kr. 1 mill. til arbeidet med å styrke arbeidet med utvikling av helårsdestinasjoner, og støtte tiltak som kan gi arbeidsplasser og verdiskaping hele året.
- Sette av kr. 1 mill. til arbeidet med å styrke arbeidet med utviklingen av kraftfulle destinasjonsselskaper i Innlandet, herunder en omforent løsning for destinasjonsselskapene i Gudbrandsdalen.
- Fylkeskommunedirektøren bes vurdere aktuelle prosjekter som styrker nasjonalparkenes rolle som besøksmål og bidragsyter for lokal verdiskaping innenfor rammene av vedtatt vern, forsvarlig bruk av besøksområder og hensyn til bl.a. villrein.
- Iverksette en satsing for å utvikle nye teknologiske og klimavennlige løsninger og fortsatt automatisering i landbruket og kombinere industriell og landbruksfaglig kompetanse og kunnskap.

Samarbeid med NTNU og HINN

NTNU er det eneste universitet i Innlandet, og HINN representerer et stort og viktig tilbud innen høyre utdanning med flere campus. Høyre og Venstre mener det må være prioritert å styrke samhandlingen med både NTNU og HINN som del av arbeidet med å løfte Innlandets FoU-innsats og satsing på høyere utdanning, herunder støtte HINNs innsats for universitetsstatus.

Vitensenteret Innlandet

Vitensenteret Innlandet bidrar til økt fokus på og kompetanse i realfag i Innlandet. 200 barneskoler i Innlandet skal i løpet av to år delta på «Den teknologiske skolesekken». Lærerkurs, pedagogiske opplegg og utstyr, alt blir levert av Vitensenteret. Flere viderevideregående skoler har også avtaler med Vitensenteret med regelmessige besøk.

Høyre og Venstre ønsker at fylkeskommunen i sitt arbeid med kompetanse tar en aktiv rolle i å inkludere Vitensenteret Innlandet som part og viktig bidragsyter for å øke fokuset på realfag for elever og lærere i hele Innlandet.

Fortsatt bidrag til bredbåndsutbygging

Utbyggingen av bredbånd har de siste årene vært på historisk høyt nivå, og Solberg-regjeringen har hvert år bevilget betydelige summer for å sikre høy utbyggingstakt. En stadig større del av innbyggere og bedrifter i Innlandet har nå tilgang til høyhastighets bredbånd – og takket være statlige midler i kombinasjon med lokale bidrag nærmer vi oss full bredbåndsdekning.

Det er imidlertid fortsatt behov for å sikre at utbyggingen kan opprettholdes i hele fylket, og Høyre og Venstre foreslår derfor at resterende midler tildelt Innlandet fylkeskommune i omtalte tilleggspolisjonen brukes på bredbåndsutbygging.

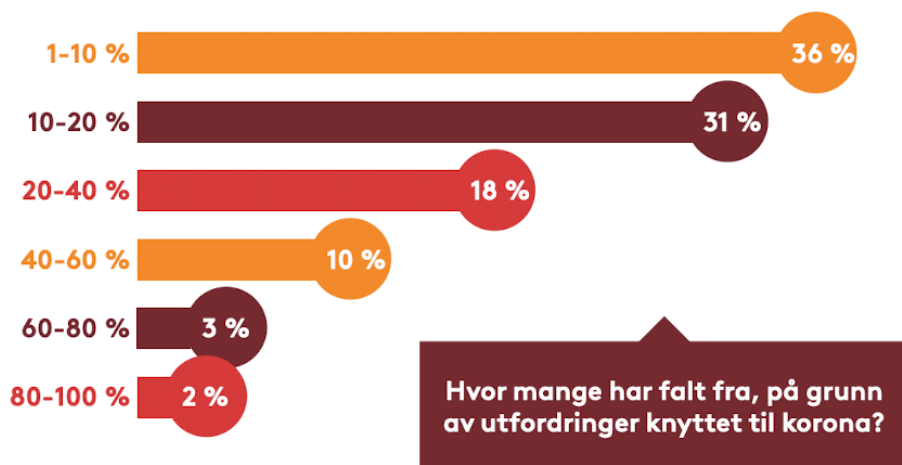
Kultur og idrett

Ofta vet vi ikke hvor verdifullt noe er, før vi har mistet det. Kultur, idrett og frivillighet er limet som former oss og holder oss sammen. Under pandemien har limet blitt kraftig svekket. Vi har fått erfare at en verden uten kultur, uten idrett, og uten sosiale arrangementer er en fattigere verden.

Da vi trengte den som mest, fikk store deler av sektoren aktivitetsforbud. Savnet har vært stort for mange. Særlig de unge har opplevd det sosiale tapet som sårt. Selv om begrensinger påført av pandemien har rammet ungdom svært ulikt, har pandemien blitt omtalt som et sosialt eksperiment vi ikke helt aner konsekvensene av.

Frivillighetens år

2022 er frivillighetens år, og skulle sette søkelyset på all den frivillige aktiviteten som skjer i norske lokalsamfunn. Dessverre er inngangen til året langt fra så lystig som den burde ha vært. Gjennom pandemien har frivillig sektor opplevd å måtte avlyse arrangementer og redusere medlemsaktivitet. De har mistet frivillige. I tillegg melder frivilligheten om store inntektstap. De langsiktige virkningene av pandemien for lag og foreninger er vanskelige å forutse før samfunnet for alvor er i full gang igjen.

Kilde: Frivillighet Norge – Brukerundersøkelse, frivillig innsats i lag og foreninger under pandemien. Brukerundersøkelsen viste at 50% av alle respondentene hadde opplevd frafall av frivillige knyttet til korona-restriksjoner, mens 21% var usikre. Figuren over viser frafallet av frivillige blant respondentene som svarte ja.

Den vanligste rekrutteringsveien inn i frivillig sektor går gjennom kjennskap. Flertallet engasjerer seg fordi de kjenner noen som allerede deltar, og får høre om positive opplevelser. Det er aktiviteten som skaper engasjement.

Høyre og Venstre mener derfor det må satses raskt for å bryte ut av en negativ spiral og bidra til å bygge opp igjen frivillig aktivitet. Partiene foreslår å sette av 2 millioner kroner årlig i planperioden til en søkbar ordning for å stimulere til økt aktivitet i frivillige lag og foreninger.

Motkraft

Deltakelse i Idrett har stor betydning både for den enkelte og for samfunnet som helhet. Fysisk aktivitet gir anledning til utfoldelse, utvikling og mestring. Deltakelse i idrett innebærer også deltakelse i sosiale fellesskap. Idretten har derfor en sentral rolle i arbeidet med mangfold og inkluderende deltakelse. Mennesker med ulik bakgrunn møtes over felles interesser, og skaper vennskap og nettverk på tvers av kulturelle skillelinjer.

Kulturaktiviteter skolerer og forbereder oss til å delta i fellesskapet, og er en av forutsetningene for et velfungerende demokrati. Kulturen skal utfordre, provosere og engasjere. Den skal gi oss kompetanse til både yrting og kritisk tanke.

Pandemien har lært oss at sosiale medier og digitale arenaer er et verdifullt supplement til annen sosial aktivitet, men at det aldri kan bli et substitutt. Faren med digitale algoritmer som viser oss mer av det vi allerede liker og tror på, er at vi ikke utfordres. Motrøster og sosial korreks er ofte mangelvare.

Vi trenger en potent motkraft som kan være et korrektiv til ekkokammere og ekstremistiske tankesett. Ett av hovedmålene for kulturen er å bidra til danning og kritisk refleksjon. Sjelden har det oppdraget vært viktigere. Det er en prioritert oppgave innenfor kulturfeltet å bidra til at frivillig sektor gjenreiser seg raskt etter pandemien.

Klimatiltak

Menneskeskapte klimaendringer og tap av natur og - artsmangfold er en av vår tids største utfordringer.

Fylkeskommunens utslipp er beregnet til 102.000 tonn CO₂-ekvivalenter i 2019 som er en økning på 7.000 tonn fra 2018 og som hovedsakelig skyldes større investeringer i bygg og anlegg. Videregående utdanning og utbygging av fylkesveier bidrar med de største utslippene og utgjør til sammen ca. 75 % av utslippene i fylkeskommunen. De største reduksjonene i klimagassutslipp har skjedd innenfor kollektivtrafikk med en nedgang på 17,4 % og innenfor energibruk på videregående skoler med en nedgang på 16,2 %.

Fra 2021 innfører fylkeskommunen klimabudsjett. Det er et viktig verktøy for å oppnå klimagassreduksjoner og for å nå vedtatte klimamål. Klimabudsjettet er et årlig tiltaksprogram for gjennomføring av klima- og energiplanen og skal inneholde beregninger av reduksjoner i klimagassutslipp, og kostnader og ansvar for gjennomføring av tiltakene.

Høyre og Venstre ser klimabudsjettet som et godt hjelpemiddel til å få ned utslipp fra folkekommunens virksomhet. Fylkeskommunen har mye kunnskap på dette feltet og bør bruke sin rolle som veileder for

kommunene, som regional utviklingsaktør, som planmyndighet, som skoleeier og som innkjøper til å redusere utslippene i Innlandet.

Høyre og Venstre vil særlig framheve følgende tiltak for å redusere fylkeskommunens utslipp framover:

- Stille strenge miljøkrav ved innkjøp av varer og tjenester.
- Legge til rette for mer bruk av trevirke i fylkeskommunale bygg og andre konstruksjoner som broer etc.
- Arbeide for økt bruk av biodrivstoff i Innlandet
- Jobbe for økt gjenvinning av plast og hindre utslipp av mikroplast i vassdrag
- Forbedre transport av tømmer og ferdigvarer ved å oppgradere broer og styrke kapasiteten på vei og jernbane fordi vi vet at skogen binder klimagasser og en bærekraftig forvaltning av skogen vil ivareta nøkkelbiotoper og biologisk mangfold.
- Stille krav til at ekspressbussene bruker nullutslippsløsninger innen 2025. Ekspressbussnettet er et viktig kollektivtilbud for reisende mellom fylker og landsdeler.
- Styrke Norge som helårlig reisemål og øke sysselsettingen ved satsing på produktutvikling og markedsføring i samarbeid mellom Innovasjon Norge og reiselivsbedriftene. Norge er et fantastisk reisemål og reiselivet er viktig for å opprettholde bosetting og lokal verdiskaping i Innlandet, men korte turistsesonger kan være en belastning for naturen.
- Arbeide for at fylkeskommunen gjennom våre utdanningstilbud, inklusiv Fagskolen Innlandet, støtter opp om utvikling av landbruksteknologi som bidrar til betydelige gevinster for både bonden, norske forbrukere, miljøet, dyrevelferden og matvaresikkerheten, og slik forsterke landbrukets allerede offensive satsing.
- Arbeide for økt bruk av biokull som et jordforbedringsmiddel som kan lagre CO₂, binde vann og hindre tørke, gi bedre jordstruktur, mindre næringslekkasje, rikere mikroliv i jorda og gi større avlinger

Samfunnsberedskap

Oppland fylkeskommune, Lom kommune, Sparebank 1 Lom og Skjåk, Sognefjellshytta og Norsk fjellsenter har i samarbeid finansiert et forprosjekt for etablering av Nasjonalt kompetansesenter for fjellredning. Forprosjektet peker på at det er realistisk å ha en ambisjon om å være til nytte for redningsaktører i hele landet. I fortsettelsen er det naturlig å foreslå at Justis- og beredskapsdepartementet helt eller delvis finansierer Nasjonalt kompetansesenter for fjellredning, som et ledd i å følge opp Stortingets ambisjoner om økt satsing på forskning og utvikling. En kan i tillegg utfordre kommersielle aktører til å finansiere deler av virksomheten. Det er også sendt forespørsel om direkte engasjement i etableringen av Nasjonalt kompetansesenter for fjellredning til både FORF og Nasjonalt redningsfaglig råd.

Høyre og Venstre ønsker å sikre at Nasjonalt senter for fjellredning etableres i Innlandet, og mener fylkeskommunen som regional utviklingsaktør bør stille ressurser til rådighet. Det foreslås en årlig bevilgning til arbeidet på kr. 1,5 mill. hele økonomiplanperioden.

Salg av eiendomsmasse

Som en naturlig konsekvens av fylkessammenslåingen, effektiviseringstiltak og reduksjon i antall skolesteder må det tas en helhetlig gjennomgang av all fylkeskommunal eiendomsmasse. Etter fullført renovering av fylkeshus 1 ser Høyre og Venstre det som naturlig å avhende fylkeshus 2 med tilhørende tomt til høystbydende i det åpne markedet. Basert på en nøktern verdivurdering fra 2018, attraktiv beliggenhet og markedets utvikling estimerer vi en salgsinntekt på 100 millioner kroner i forbindelse med ferdigstillelse av fylkeshus 1 i 2023. Salgsinntekten og reduserte rentekostnader er ført i budsjettet.